

Spremljevalni program:

sreda, 26. julij 2023, ob 18. uri

Vodstvo po razstavi s kustosom in umetnikom

Kolofon razstave:
Herman Gvardjančič SLOVENAE 22: Kras

19. 7.– 10. 9. 2023
Galerija Ivana Groharja
Loški muzej Škofja Loka

Zanj: Saša Nabergoj
Kustos: Boštjan Soklič
Oblikovanje: Žan Kobal
Jezikovni pregled: Ana Kodelja
Prevod: Mateja Žuraj
Tehnična ekipa: Vida Grah, Boris Krajnc, Branko Lampe

Galerija Ivana Groharja
Ivan Grohar Gallery

19. 7.– 10. 9. 2023

Kustos / Curator: Boštjan Soklič

Herman Gvardjančič

SLOVENAE 22: Kras

V Galeriji Ivana Groharja se z novo serijo likovnih del predstavlja akademski slikar Herman Gvardjančič. Na ogled nam postavlja cikel risb z naslovom *Slovenae 22: Kras*, ki ga posveča uničujočim požarom na Krasu v letu 2022. Risbe v kombinacijah različnih tehnik (oglje, akril, pepel) nadaljujejo Gvardjančičev slikarski projekt *Slovenae* iz osemdesetih let prejšnjega stoletja, vendar se tematsko povezujejo tudi s slikami, nastalimi ob požarih v Avstraliji pred leti. Naslov *Slovenae* si je Gvardjančič zamislil že leta 1988 ter z njim istega leta podpisal podobo arhitekturnega motiva iz slovenske urbane krajine. Gvardjančič v sklopu *Slovenae 22: Kras* sicer raziskuje »slovensko« motiviko, ki pa je v resnici obča, globalna in nadnacionalna. Še posebej je zaskrbljen zaradi drastičnih podnebnih sprememb (temperaturna nihanja, ekstremni vremenski pojavi, dvigovanje morske gladine, segrevanje oceanov idr.), ki jih je iz zračne perspektive opazal že kot pilot športnega letala. Glede usode planeta je nekoliko pesimističen. Njegov projekt *Slovenae* ni dokončan in se nadaljuje. Lahko ga dojemamo kot resno svarilo in opozorilo, ker smo zaradi pohlepa po materialnih dobrinah kot civilizacija nevarno zabredli.

Gvardjančičeva umetniška senzibilnost in zaskrbljenost ob usodnih posledicah človekovega nespametnega ravnanja z okoljem prevevata vsa razstavljena dela, ki so v bistvu ekspresivni prikazi konkretnih pojavov – pogorišč. Gre za transformirane zaznave degradiranih prizorišč v obliki neposrednih (impulzivnih) zapisov, porojenih ob globokem doživljanju končnosti vsega, a tudi nenehnega spreminjanja sveta.

Herman Gvardjančič v kontekstu razstave *Slovenae 22: Kras* izpoveduje svoja občutja ob tragičnih dogodkih na Krasu zelo neposredno in spontano. Ustvarja v samoti ateljeja, njegova izraznost pa je svobodna in se izmika slogovnim opredelitvam. Gvardjančič s pridom združuje različne risarske tehnike, uporablja pa jih tako, da kar najbolj izrazijo njegovo fakturno razgibano pripoved. Na razstavi prevladujejo podobe krajinskih izrezov požganega, zoglenelega kraškega sveta (požarišča, črnjave, skupki strupenih delcev, nastali pri gorenju, dim, pepel, iskrenja, izsušenost, opustošena naravna področja

z gozdovi in drugim rastjem idr.), drobečega se in izginjajočega v zamolkli čadasti krajini.

Impulzivno sintezo risarskih in slikarskih izkušenj *Slovenae 22: Kras* sestavljajo razpoložensko temačne zgodbe v obeh galerijskih prostorih. V prvem so risbe na različnih nosilcih (papir, tkanina) in v različnih formatih s karakterističnimi elementi Gvardjančičevega prepoznavnega slikarskega rokopisa. Pripoved v prvem galerijskem prostoru narekujeta dve večji deli in organsko zasnovana stenska konstrukcija podob. Gre za planjave instinktivnih zapisov hipnih misli, dobesedno porojenih ob konfliktu – trku (antagonizmu) med trpkim spoznanjem in ranjeno kraško krajino. Vsa dela so izvedena v mešanih tehnikah; le-te z bogastvom resničnih in (z risbo) simuliranih tekstur Gvardjančiču omogočajo v polni meri izraziti dramatičnost ponotranjene izkušnje. Groba tekstura oglja se poveže s pepelastimi nanosi in akrilnimi barvnimi akcenti, ki vzdržujejo kompaktnost umetnikovega predstavnega univerzuma na način, primerljiv s polifonijo v glasbi. Gvardjančičeva dela vedno nastajajo v povezavi z glasbo. V rocku in jazzu prepozna barvitost in ekspresivnost, v klasiki spektralno razmerje med črno in belo barvo, umerjenost in eleganco. Ta dojemljivost za zvočnost in sekvence v nespremenljivem časovnem zaporedju znotraj določenega časovnega okvira je v dinamičnem kontrapunktu z njegovim ustvarjanjem. Pri Gvardjančiču je zveza med glasbo in likovno umetnostjo, navkljub različnosti medija, zelo tesna. V ciklu *Slovenae 22: Kras* vlogo metričnih poudarkov prevzamejo grobi barvni akcenti v rumenih, rdečih in zelenih tonih, slike pa »zazvenijo« v molovskih akordih in pentatoniki (tonski lestvici, ki temelji na petih tonih v okviru oktave, značilni za blues in jazz glasbo). Pod površinskim trepetavim vrvenjem likovnih elementov zaznavamo umerjeno in poenoteno kompozicijsko zasnovo, v jedru (ne glede na format slike) razsežno in monumentalno.

Pri nenehnem »gibanju« med konkretnostjo in abstraktnostjo Gvardjančič nikoli ne zaide v polja nejasnosti, temveč gradi ravnotežje, logično strukturo ali preplet raztrganih fragmentov iz (devastirane) kraške

krajine. Na ta način gledalcu sugerira splet najrazličnejših asociacij in aluzij iz neposredne perspektive do motivike prežgane kraške krajine: tako doseže stopnjo, ko se približa svojevrstnemu organskemu ideogramu in se dotakne abstrakcije. Vsak izstopajoči fragment (v odnosu do drugih fragmentov in struktur) se v procesu transformacije spremeni v simbol. Če potegnemo vzporednico z besedo kot jezikovno enoto, lahko ugotovimo, da podoba najprej deluje kot zven (ali glasba), šele za tem pojmovno.

Poslikana tapiserija nas vodi v drugi galerijski prostor, ki ga na simbolični ravni lahko dojemamo kot kompleksno prisposodbo sveta – ječe (Platonova prisposodba votline). Postavitev s pomenljivim podnaslovom *Dan kasneje* lahko razumemo kot pripoved o ujetosti v svet in telo, pospremljeno s tesnobo in strahom pred smrtjo. Gvardjančič nas sooča z lastnimi strahovi in demoni, s katerimi se spopada na življenjski poti, a jih potiska v podzavest in odmišlja. *Dan kasneje* je v prvi vrsti prisposodba (obče) travmatične življenjske izkušnje, ki se v teku časa spreminja, a vendar, v naravnem redu obstaja in ostaja. Herman Gvardjančič svoja občutja (posebej tista, povezana z bolečino, fizično, še bolj pa psihično) likovno materializira. S pomočjo umetnosti motiv – čustvo – sintetizira, nato pa ga z umestitvijo v galerijski prostor klasificira, »zloži« v sistem ali predalček, podobno kakor biolog razvrsti žuželke ali rastline. Pravzaprav s črto, linijo in šrafuro sestavlja likovni »herbarij« občutkov iz tragikomedije človeškega bivanja na »odru« slovenske krajine. Gvardjančiču kreativnost omogoča manjšanje težkega eksistencialnega bremena. Posebnost njegove risarske poteze na pričujoči razstavi je v (rahlo) zaznavnem obratu k upodabljanju človeškega lika v maniri ekspresivne figuralike, kar odpira novo podpoglavje v umetnikovem ustvarjanju. Postavitev dopolnjujeta dva prostorska objekta – svetlobni škatli: umetna svetloba, prepuščena skozi napeto platno prek lesenega okvira in izrisana s temperamentnimi slikarskimi potezami, celoti doda posebno mistično noto. Z uporabo svetlobe kot izraznega medija Gvardjančič v cikel *Slovenae 22: Kras* vnaša subtilne vitražne efekte in nadih ambientalne sakralnosti.

Herman Gvardjančič je eden najpomembnejših in najodličnejših predstavnikov slovenskega modernizma, ki je v desetletjih znotraj tradicionalnega slikarstva razvil samosvojo obliko eksistencialno utemeljene predmetnosti in dobesedno spremenil podobo slovenskega krajinarstva. Vanj je samorefleksivno vpeljal »krajine duše« – arhetipske podobe subjektivnih izkušenj, ob tem aktualiziral risbo kot samostojno tehniko in jo (v slovenskem kontekstu) tudi populariziral. Njegova dela (barvita ali monokromna) zrcalijo spoštovanje do narave in krajev, iz katerih izhaja in kjer še vedno biva. Celoten Gvardjančičev opus je svojevrsten upor zoper absurdnost, ugnezdeno v razmerju med človekom in svetom, ki nista v skladju, temveč sta si nasprotna. Odkrivanje narave sveta je stalnica v Gvardjančičevem opusu, kar umetnika ne odvrča od pozitivnih razmišljanj in humanističnih izhodišč. Njegovi »zapisi« krajine izhajajo iz realnih, tudi neprijetnih in mučnih dejstev, ki jih umetnik interpretira in konkretizira. Svojo življenjsko izkušnjo prevaja v pretresljivo likovno pripoved, s katero se trajno zapisuje v zgodovino slovenske umetnosti.

Rodil se je 21. oktobra 1943 v naselju Gorenja vas – Reteče pri Škofji Loki. Po srednji šoli za oblikovanje je dve leti študiral na ljubljanski Pedagoški akademiji, danes Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani (PEF), in od leta 1964 slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani (ALUO), kjer je leta 1968 diplomiral pri profesorju Maksimu Sedeju in leta 1971 končal specializacijo pri profesorju Zoranu Didku. Študijsko je potoval na Poljsko in v Nemčijo. Od leta 1971 je služboval po osnovnih šolah, leta 1991 pa postal samostojni kulturni delavec. Med letoma 1986 in 1997 je predaval risanje in slikanje na PEF, od leta 1987 kot docent in od leta 1990 kot izredni profesor. Leta 1996 je bil imenovan za rednega profesorja in predstojnika oddelka za slikarstvo na ALUO. Gvardjančič je ustanovni član Združenja umetnikov Škofja Loka in prejemnik velike Prešernove nagrade za življenjsko delo. Po upokojitvi živi in ustvarja v svojem rojstnem kraju.